

## HIGHLIGHTS IN THE RELATIONSHIP BETWEEN QUANG BINH PROVINCE AND KHAMMOUANE PROVINCE FROM 1989 TO 2022

### NHỮNG ĐIỂM NỔI BẬT TRONG QUAN HỆ GIỮA TỈNH QUẢNG BÌNH VÀ TỈNH KHẮM MUỒN TỪ NĂM 1989 ĐẾN NĂM 2022

**Lại Thị Hương**

Trường Đại học Quảng Bình

**TÓM TẮT:** Quan hệ Quảng Bình - Khăm Muồn là mối quan hệ hữu nghị truyền thống, đoàn kết đặc biệt trên nền tảng mối quan hệ hữu nghị Việt - Lào. Quá trình hợp tác giữa hai tỉnh từ 1989 đến 2022 được triển khai một cách toàn diện trên các lĩnh vực: chính trị - đối ngoại, an ninh - quốc phòng, kinh tế, giáo dục - đào tạo, văn hóa - xã hội.... Đồng thời, qua mối quan hệ hợp tác từ năm 1989 đến năm 2022, hai tỉnh Quảng Bình và Khăm Muồn cũng đã tạo ra dấu ấn riêng của mình, với những đặc điểm nổi bật riêng so với các mối quan hệ cặp đôi giữa các địa phương khác chung đường biên giới Việt - Lào.

**Từ khóa:** Quan hệ hợp tác, điểm nổi bật, Khăm Muồn, Quảng Bình.

**ABSTRACT:** The Quang Binh - Khammouane relationship is a traditional friendship, especially solidarity on the basis of the Vietnam - Laos friendship. The cooperation process between the two provinces from 1989 to 2022 is comprehensively implemented in the fields of politics - foreign affairs, security - defense, economy, education - training, culture - society... At the same time, by cooperation relationship from 1989 to 2022, the two provinces Quang Binh and Khammouane have also created their own mark, with their own outstanding characteristics compared to the pair relationships between other localities sharing the Vietnam - Laos border.

**Keywords:** Cooperation relationship, highlights, Khammouane, Quang Binh.

#### 1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Mối quan hệ hợp tác toàn diện giữa Việt Nam - Lào đã có từ lâu đời. Sự hợp tác giữa hai tỉnh Quảng Bình và Khăm Muồn được thực hiện theo phân công của hai Đảng và hai Nhà nước. Từ năm 1989, tỉnh Quảng Bình được tái lập, tạo điều kiện cho mối quan hệ giữa Quảng Bình với Khăm Muồn phát triển toàn diện và sâu sắc hơn. Mối quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muồn được củng cố và phát triển dựa trên những cơ sở vững chắc và chịu tác động bởi nhiều nhân tố: địa - chính trị, kinh tế, văn hóa - xã hội, dân cư, lịch sử quan hệ

hai tỉnh trước năm 1989, chủ trương đối ngoại của Việt Nam - Lào từ năm 1989 đến năm 2022 cũng như tình hình kinh tế - xã hội và chủ trương đối ngoại của tỉnh Quảng Bình - Khăm Muồn. Trong hơn 3 thập niên từ 1989 đến 2022, quan hệ Quảng Bình - Khăm Muồn đã thu được nhiều kết quả nhất định trên các lĩnh vực, góp phần xây dựng quan hệ hữu nghị đặc biệt và phát triển kinh tế - xã hội của hai địa phương theo hướng bền vững của hai nước Việt - Lào. Trong quá trình hợp tác hữu nghị, các ngành các cấp và nhân dân hai tỉnh Quảng Bình - Khăm Muồn luôn thấm nhuần lời dạy của

Chủ tịch Hồ Chí Minh về mối quan hệ thủy chung son sắt này. Trong phạm vi bài viết, tác giả đề cập đến các lĩnh vực chính trong quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh Quảng Bình - Khăm Muồn từ 1989 đến 2022, từ đó rút ra nhận xét về những điểm nổi bật trong quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh.

## **2. QUAN HỆ HỢP TÁC GIỮA TỈNH QUẢNG BÌNH VÀ TỈNH KHĂM MUỒN TRÊN CÁC LĨNH VỰC GIAI ĐOẠN 1989 - 2022**

### **2. Chính trị - đối ngoại, an ninh - quốc phòng và công tác biên giới**

Về mặt chính trị - đối ngoại: Sự kiện có ý nghĩa quan trọng đánh dấu bước phát triển mới trong quan hệ hợp tác toàn diện giữa Việt Nam, Lào và giữa Quảng Bình, Khăm Muồn nói riêng là chuyến thăm hữu nghị chính thức nước CHDCND Lào của Đoàn Đại biểu ĐCS Việt Nam, từ ngày 2 đến ngày 4/7/1989. Ngay trong những ngày đầu tái lập, tháng 7/1989, lãnh đạo tỉnh Quảng Bình do Chủ tịch UBND tỉnh Trần Sự sang thăm và làm việc với lãnh đạo tỉnh Khăm Muồn, đồng thời mời lãnh đạo tỉnh Khăm Muồn thăm và làm việc tại Quảng Bình. Điều này không chỉ duy trì mối quan hệ đặc biệt giữa hai tỉnh mang tính truyền thống lâu đời, mà còn là yêu cầu cấp thiết trong bối cảnh mới nhằm củng cố và phát triển thiết thực, có hiệu quả quan hệ hợp tác toàn diện giữa tỉnh Quảng Bình và Khăm Muồn. Tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muồn xác định hợp tác về công tác Đảng, chính quyền là lĩnh vực mang tính cốt lõi, định hướng để tạo cơ sở tiền đề hợp tác chuyên sâu các lĩnh vực khác như an ninh - quốc phòng, kinh tế, văn hóa - xã hội. Cuộc hội đàm tháng 7/1989 đã mở đầu cho chuỗi hoạt động, minh chứng cho sự kiện kết nghĩa giữa các

huyện giáp biên cũng như thúc đẩy sự hợp tác ngày một đa dạng hơn giữa hai tỉnh [7].

Từ năm 1989 đến nay, giữa hai tỉnh Quảng Bình và Khăm Muồn tăng cường các cuộc thăm viếng lẫn nhau, hội đàm các cấp để trao đổi, chia sẻ kinh nghiệm, giao lưu gặp gỡ nhân dịp kỷ niệm các ngày lễ lớn của hai dân tộc là những biện pháp có tác dụng thúc đẩy quan hệ đoàn kết đặc biệt giữa hai tỉnh. Chính việc tổ chức thường xuyên các cuộc hội đàm giữa Đoàn đại biểu lãnh đạo hai tỉnh là minh chứng rõ nét cho việc thiết lập và mở rộng quan hệ hợp tác, là cơ sở để mở đầu cho việc hợp tác toàn diện trong giai đoạn mới phát triển mạnh mẽ hơn. Nhờ vậy, dù tình hình thế giới và khu vực có nhiều diễn biến hết sức phức tạp về chính trị và kinh tế, nhất là những khó khăn do dịch Covid-19 trong hai năm 2020, 2021, song dưới sự lãnh đạo của Đảng bộ, chính quyền, tình hình kinh tế - xã hội hai tỉnh đều có sự phát triển, đời sống nhân dân ngày càng được cải thiện, an ninh - quốc phòng được giữ vững, quan hệ hữu nghị hợp tác giữa hai tỉnh ngày càng được phát triển và mở rộng [15].

Quan hệ Quảng Bình - Khăm Muồn không chỉ thực hiện ở cấp tỉnh, hai tỉnh đã thiết lập được quan hệ ở cấp huyện, xã, thôn, bản. Cùng với đó là việc thiết lập quan hệ hữu nghị của các tổ chức đoàn thể giữa hai tỉnh cũng như các hoạt động giao lưu, kết nghĩa giữa các đơn vị, cơ quan... Đó là các cuộc gặp gỡ và làm việc từ các cấp, ngành của hai bên. Trên cơ sở đó, quan hệ hợp tác trên lĩnh vực chính trị giữa Quảng Bình và Khăm Muồn dần đi vào chiều sâu.

Về an ninh - quốc phòng và công tác biên giới, hai tỉnh đã có sự phối hợp tốt, làm cho an ninh biên giới thuộc địa bàn hai tỉnh

quản lý đảm bảo. Trong giai đoạn 1989 - 2022, lực lượng biên phòng hai tỉnh đã hợp tác chặt chẽ với nhau triệt phá nhiều đường dây buôn bán hàng lậu, hàng quốc cấm và về căn bản chấm dứt được tình trạng vượt biên trái phép, góp phần giữ vững an ninh vùng biên giới. Hệ thống cột mốc biên giới Việt - Lào ở khu vực giữa hai tỉnh được sửa chữa, tôn tạo và xây dựng mới đã hoàn thành. Việc xây dựng đường biên giới hòa bình ổn định kết hợp với các biện pháp phối hợp nhằm giữ gìn an ninh trật tự tuyến biên giới, đấu tranh phòng, chống các thế lực phản động, “diễn biến hòa bình”, thu được những kết quả đáng kể.

## 2.2. Kinh tế

Trong khuôn khổ hợp tác kinh tế giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn, lĩnh vực nông, lâm nghiệp được đặc biệt quan tâm và ưu tiên phát triển. Bởi lẽ, lĩnh vực này không chỉ là thế mạnh, tiềm năng sẵn có của Quảng Bình và Khăm Muôn, mà còn có ý nghĩa quan trọng đối với nền kinh tế của cả hai tỉnh. Trong quá trình hợp tác phát triển nông, lâm nghiệp, tỉnh Quảng Bình còn phối hợp với tỉnh Khăm Muôn xây dựng mô hình thí điểm phát triển nông nghiệp gắn với nông thôn mới tại vùng, miền đặc trưng như miền núi, đồng bằng, trung du. Đồng thời, các dự án về điện, đường, trường, trạm được triển khai ở nhiều địa phương làm cho đời sống của nhân dân Khăm Muôn từng bước được đổi thay.

Hợp tác thương mại - đầu tư cũng được hai tỉnh chú trọng. Những kết quả đạt được trong quan hệ thương mại đầu tư đã góp phần đáng kể vào việc cải thiện đời sống nhân dân hai tỉnh, đồng thời tạo điều kiện để Quảng Bình - Khăm Muôn đẩy nhanh tốc độ phát triển kinh tế cũng như góp phần

thúc đẩy quan hệ thương mại - đầu tư của hai nước Lào, Việt Nam [11]. Đặc biệt, với việc Hải quan Quảng Bình được thành lập vào năm 1993, Cửa khẩu Cha Lo thuộc sự quản lý của cơ quan này. Hoạt động xuất nhập khẩu chủ yếu được giao dịch qua Cửa khẩu Cha Lo, bình quân kim ngạch xuất khẩu bắt đầu tăng trưởng rõ nét. Năm 1997, với việc đầu tư xây dựng nâng cấp cơ sở hạ tầng giao thông vận tải, đặc biệt là nâng cấp Quốc lộ 12A cùng một số cầu cống bảo đảm cho việc lưu thông qua Cửa khẩu Cha Lo dễ dàng, một số doanh nghiệp trong và ngoài tỉnh cũng bắt đầu làm thủ tục xuất nhập khẩu hàng hóa qua Cửa khẩu Cha Lo. Đến cuối năm 1997, hoạt động xuất nhập khẩu, xuất - nhập cảnh tăng rõ rệt [14].

Vì kết cấu hạ tầng của cả hai tỉnh, nhất là Khăm Muôn còn thấp do tiến độ xây dựng chậm và thiếu tính đồng bộ, nên hợp tác về giao thông vận tải chiếm vị trí hết sức quan trọng, được lãnh đạo hai tỉnh xếp vào hàng ưu tiên. Những kết quả hợp tác đạt được trong lĩnh vực giao thông vận tải từ 1989 đến 2022 không những tạo điều kiện thông thương giữa hai nước, giúp Lào có đường ra biển và góp phần làm thay đổi bộ mặt kinh tế của cả hai tỉnh và nâng cao đời sống, trình độ dân trí của cư dân các xã vùng cao dọc các tuyến giao thông qua Lào.

Hợp tác phát triển du lịch là lĩnh vực hợp tác có nhiều thuận lợi, bởi giữa hai tỉnh có sự gần gũi về địa lý, văn hóa - lịch sử; đồng thời xuất phát từ tình cảm, nhu cầu giao lưu và làm giàu thêm sắc thái văn hóa của mỗi bên. Có thể nói, hoạt động hợp tác trong lĩnh vực du lịch cũng như giao thông vận tải nói trên đã góp phần quan trọng vào sự phát triển của thương mại và xúc tiến đầu tư. Tuy nhiên, những kết quả đạt được trong

hợp tác giữa hai tỉnh trên lĩnh vực du lịch, dịch vụ vẫn chưa thực sự tương xứng với tiềm năng du lịch của mỗi tỉnh. Sự hợp tác không chỉ giới hạn ở phạm vi tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn mà còn mở rộng sang các đối tác mới, đặc biệt là Thái Lan trong việc phối hợp khai thác lợi thế Đường 12, cảng biển sông Gianh và cảng Hòn La, Đường 9 để phát triển kinh tế.

Như vậy, hợp tác kinh tế giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn trong thời kỳ 1989 - 2022 có sự chuyển biến không ngừng. Nét nổi bật trong hợp tác kinh tế lúc này là sự chuyển đổi từ cơ chế tập trung quan liêu bao cấp sang hạch toán kinh doanh cùng có lợi, từ quan hệ kinh tế viện trợ nhỏ lẻ sang quan hệ đối tác kinh tế bằng việc xây dựng chiến lược trong từng giai đoạn cụ thể, thông qua các chương trình, dự án, tập trung ưu tiên vào lĩnh vực mà phía Khăm Muôn cần. Đây cũng là thời kỳ mà hợp tác kinh tế có bước phát triển cao và toàn diện hơn, đáp ứng bước đầu yêu cầu đổi mới hội nhập kinh tế.

### **2.3. Giáo dục - đào tạo**

Những kết quả đạt được trong hợp tác giáo dục - đào tạo giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn thời gian qua là hết sức to lớn, nhất là trong bối cảnh khó khăn về nhiều mặt, về kinh tế là những tỉnh thuộc miền Trung nghèo khó của hai nước. Nét nổi bật trong sự hợp tác này là việc tỉnh Quảng Bình giúp đào tạo nguồn nhân lực cho tỉnh Khăm Muôn. Từ năm 2007, tỉnh Quảng Bình bắt đầu tiếp nhận và đào tạo dự bị tiếng Việt, sau đó là đào tạo chuyên ngành đại học cho lưu học sinh tỉnh Khăm Muôn cũng như các tỉnh khác của Lào, góp phần hỗ trợ đào tạo nguồn nhân lực cho tỉnh bạn. Mặt khác, trong quá trình hợp tác

trên lĩnh vực giáo dục đào tạo, tỉnh Quảng Bình cũng đã nỗ lực và giúp đỡ tỉnh Khăm Muôn trong việc xây dựng và hoàn thiện các công trình như: Trường Tiểu học Nabô vào năm 2003 [8], Trường Hữu nghị Quảng Bình - Khăm Muôn được khởi công xây dựng từ năm 2010 [10], công trình Nhà lớp học tại Trường Hữu nghị Quảng Bình - Khăm Muôn vào năm 2016 - 2017 [11]. Đặc biệt, năm 2022, lãnh đạo hai tỉnh đã ký biên bản ghi nhớ về việc phối hợp triển khai xây dựng trường Phổ thông dân tộc tại tỉnh Khăm Muôn [15]. Đây là những biểu hiện rất cụ thể và thiết thực cho mối quan hệ hữu nghị đặc biệt giữa hai nước Việt Nam và Lào nói chung, cũng như tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn nói riêng. Có thể nói, so sánh quan hệ hợp tác trong lĩnh vực giáo dục - đào tạo giữa các tỉnh cùng chung đường biên giới như Thanh Hóa - Hòa Bình, Nghệ An - Xiêng Khoảng, Hà Tĩnh - Bôly Khămxay, Quảng Trị - Savannakhet..., có thể thấy quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn thực sự là một điểm sáng.

### **2.4. Các lĩnh vực khác**

*Văn hóa* là lĩnh vực hợp tác quan trọng, lâu dài và nhiều thuận lợi, bởi hai tỉnh gần gũi nhau về địa lý, văn hóa, lịch sử. Xuất phát từ tình cảm, nhu cầu giao tiếp và làm giàu thêm sắc thái văn hóa của mỗi dân tộc, các hoạt động hợp tác trên lĩnh vực văn hóa giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn diễn ra thường xuyên hơn. Cùng với công cuộc đổi mới của hai nước, hợp tác giao lưu văn hóa, trong giai đoạn này không chỉ đơn thuần là sự hợp tác, giúp đỡ nhau mà còn là sự hợp tác gắn với nền kinh tế thị trường. Các hoạt động giao lưu văn hóa, nghệ thuật được diễn ra sôi nổi giữa hai tỉnh

với nội dung chủ yếu là các chương trình giới thiệu sâu rộng về quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào. Các chương trình được xây dựng nhân dịp các ngày lễ lớn, mít-tinh, hội thảo, trao đổi kinh nghiệm để phổ biến và truyền lại những hiểu biết sâu sắc về tình cảm, truyền thống quan hệ đặc biệt giữa hai nước Việt - Lào cũng như quan hệ lâu đời giữa hai tỉnh.

*Khoa học - môi trường* là lĩnh vực khá mới mẻ trong quan hệ hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn. Các cơ quan chuyên ngành của hai tỉnh đã triển khai một số dự án tại tỉnh Khăm Muôn, giúp tập huấn và chuyển giao các ứng dụng công nghệ cho cán bộ Khăm Muôn; cùng hợp tác tham gia Diễn đàn đa dạng sinh học tiểu vùng (UNDP/RAS 93/102) và Dự án Liên kết Hin Nam No và Phong Nha - Kẻ Bàng thông qua bảo tồn song hành (gọi tắt là Dự án LINC); tổ chức Hội thảo Khoa học về Hợp tác bảo tồn liên biên giới. Mặc dù, hợp tác về khoa học - công nghệ giữa hai tỉnh chưa có dấu ấn thật đậm nét, số lượng các dự án chưa nhiều... nhưng kết quả ứng dụng từ các dự án mang lại có ý nghĩa lớn, nhất là đối với nhân dân ở các vùng sâu vùng xa.

Hợp tác *y tế* giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn từ năm 1989 đến năm 2022, ngoài công tác đào tạo LHS các tỉnh của Lào sang học tập từ năm học 2014 - 2015 tại Trường Trung cấp Y tế Quảng Bình, chủ yếu tập trung vào hai phương diện: hợp tác nâng cao sức khỏe cho cư dân vùng biên giới và tỉnh Quảng Bình giúp tỉnh Khăm Muôn đào tạo bồi dưỡng cán bộ y tế. Nhìn chung, trong điều kiện y tế của cả hai tỉnh đang còn nhiều khó khăn, những hoạt động hợp tác trên đã khẳng định sự đoàn kết

giữa chính quyền, nhân dân hai tỉnh.

Cũng trong những năm từ sau ngày tái lập tỉnh Quảng Bình, sự hợp tác với tỉnh Khăm Muôn còn được thể hiện ở tinh thần nhân đạo tương trợ, giúp đỡ lẫn nhau. Tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn đã có nhiều hoạt động cứu trợ hỗ trợ nhau để khắc phục hậu quả do thiên tai gây ra. Với truyền thống đoàn kết đặc biệt, quan hệ hợp tác hữu nghị giữa hai tỉnh tiếp tục được phát huy trong giai đoạn mới, ngoài những lợi ích riêng thì các nội dung hợp tác còn thể hiện tính nhân văn hết sức sâu sắc.

Một hoạt động có ý nghĩa hết sức quan trọng trong quan hệ Quảng Bình - Khăm Muôn là hoạt động *quy tập hài cốt liệt sĩ* Việt Nam tại tỉnh Khăm Muôn về nước. Từ khi được tái lập năm 1989, tỉnh Quảng Bình đã thành lập Ban Công tác đặc biệt với nòng cốt là Bộ Chỉ huy quân sự tỉnh phối hợp với sự tham gia của Sở Lao động, Thương binh và Xã hội cùng một số ban, ngành liên quan của tỉnh. Mặc dù, quá trình tìm kiếm có những khó khăn vất vả do điều kiện thời tiết, địa hình hiểm trở, dấu tích mộ táng phai mờ, nhưng nhờ sự hợp tác, giúp đỡ tận tình từ chính quyền các cấp và nhân dân tỉnh Khăm Muôn, lực lượng tìm kiếm, cất bốc hài cốt liệt sĩ luôn hoàn thành xuất sắc nhiệm vụ: từ năm 1989 đến năm 2017, số lượng hài cốt được quy tập là 4.922. Trong năm 2021, 2022, Quảng Bình tiếp nhận 43 hài cốt liệt sĩ, quân tình nguyện, chuyên gia Việt Nam hy sinh tại tỉnh Khăm Muôn về an táng tại tỉnh Quảng Bình [15]. Lễ tiễn đón, giao - nhận và an táng được phối hợp tổ chức một cách trang trọng, chu đáo tại Nghĩa trang liệt sĩ Ba Dốc theo nghi thức của nhà nước; thể hiện sự tri ân sâu sắc của Đảng bộ, chính quyền và nhân dân hai tỉnh

đối với sự hy sinh của các chiến sĩ quân tình nguyện Việt Nam trong cuộc kháng chiến giải phóng dân tộc của Việt Nam, Lào.

Với những kết quả đạt được, có thể nói, sự hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn từ năm 1989 đến năm 2022 phát triển cả về chiều rộng lẫn chiều sâu; phát triển một cách toàn diện trên tất cả các lĩnh vực, trong đó hợp tác trong lĩnh vực chính trị, an ninh quốc phòng được xem là cơ sở và nền tảng, nhiệm vụ hợp tác trên lĩnh vực kinh tế được xem là lĩnh vực trọng tâm tạo động lực cho quan hệ hợp tác trên tất cả các lĩnh vực phát triển lên tầm cao mới.

### **3. MỘT SỐ NHẬN XÉT VỀ QUAN HỆ GIỮA TỈNH QUẢNG BÌNH (VIỆT NAM) VÀ TỈNH KHĂM MUÔN (LÀO) TỪ NĂM 1989 ĐẾN NĂM 2022**

*Thứ nhất*, quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn từ năm 1989 đến năm 2022 mang những đặc trưng chung của quan hệ hai nước Việt Nam và Lào, phản ánh một cách đầy đủ tính chất “đặc biệt”, “toàn diện” của quan hệ Việt Nam - Lào. Đồng thời, quan hệ giữa Quảng Bình và Khăm Muôn có nhiều điểm tương đồng với quan hệ giữa các địa phương khác có chung đường biên giới của Việt Nam và Lào.

Quan hệ hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn là bộ phận hữu cơ của quan hệ hợp tác toàn diện Việt - Lào. Mỗi quan hệ đó được định hướng và thực hiện trên cơ sở đường lối đối ngoại của Đảng, các cơ chế, chính sách của Chính phủ hai nước. Vì vậy, cũng như quan hệ giữa các địa phương khác của hai nước có chung đường biên giới Việt - Lào, quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn mang đặc trưng chung của quan hệ Việt - Lào. Dù còn nhiều khó khăn, nhưng lãnh đạo hai tỉnh đã

thực hiện tốt đường lối mở cửa, không ngừng đẩy mạnh quan hệ hợp tác trên tinh thần hữu nghị đặc biệt và hợp tác toàn diện, góp phần đưa quan hệ hai tỉnh phát triển lên một tầm cao mới.

Tính chất “đặc biệt” của quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn thể hiện ở chỗ: đây là mối quan hệ được thực hiện trên nền tảng của quan hệ hữu nghị đặc biệt trong tình anh em truyền thống và cùng chí hướng, khác với các quan hệ thông thường khác, không vụ lợi, không tính toán thiệt hơn mà là sự giúp đỡ lẫn nhau trong gian khó khi bên này khó khăn bên kia sẵn sàng viện trợ và giúp đỡ theo tinh thần “*lá lành đùm lá rách*”. Kể cả khi phương thức hợp tác bình đẳng, đôi bên cùng có lợi trở thành phương thức hợp tác chủ đạo, hai bên vẫn giành sự ưu tiên, ưu đãi đặc biệt cho nhau, tạo điều kiện thuận lợi cho nhau trong liên doanh, liên kết và hợp tác đầu tư.

Tính chất “toàn diện” thể hiện ở chỗ: đây là sự hợp tác trên tất cả các lĩnh vực từ chính trị - đối ngoại, an ninh - quốc phòng đến kinh tế, văn hóa - xã hội... Tuy có một số lĩnh vực như khoa học - kỹ thuật, thể thao... sự hợp tác giữa hai tỉnh không nhiều (do điều kiện cụ thể) như sự hợp tác trên các lĩnh vực giữa hai nước, nhưng nhìn toàn cục, đó vẫn là sự hợp tác toàn diện.

*Thứ hai*, ngoài tính chất “đặc biệt” và “toàn diện”, quan hệ giữa Quảng Bình và Khăm Muôn với quan hệ giữa các địa phương khác có chung đường biên giới của hai nước Việt Nam - Lào còn có nhiều điểm tương đồng khác.

Quan hệ giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn không phải là một quan hệ đơn lẻ, mà là một trong quan hệ giữa 10 tỉnh của Việt Nam có chung đường biên giới với các

tỉnh của Lào. Đó là Điện Biên (với Phong Sa Lý, Luông Prabăng), Sơn La (với Luông Prabăng, Hủa Phăn), Thanh Hóa (với Hủa Phăn), Nghệ An (với Hủa Phăn, Xiêng Khoảng, Bôly Khămxay), Hà Tĩnh (với Bôly Khămxay, Khăm Muôn), Quảng Trị (với Savannakhet), Thừa Thiên Huế (với Saravane, Sê Kông), Quảng Nam (với Sê Kông), Kon Tum (với Sê Kông, A Tô Pư). Đây là mối quan hệ giữa các địa phương chung đường biên giới giữa hai nước, được hình thành và không ngừng được củng cố, phát triển hòa trong dòng chảy của quan hệ hữu nghị đặc biệt và hợp tác toàn diện Việt - Lào. Theo tác giả Bùi Văn Hào *“Các tỉnh có chung đường biên giới của hai nước có đặc điểm tình hình khác nhau, thế mạnh khác nhau, yêu cầu và nhiệm vụ khác nhau, nên biện pháp để thực hiện hợp tác có nhiều điểm khác nhau. Tuy nhiên, các mối quan hệ đó đều nằm trong tổng thể của quan hệ hữu nghị đặc biệt và hợp tác toàn diện giữa hai nước nên có nhiều điểm tương đồng”* [3]. Quan hệ giữa các tỉnh có chung đường biên giới của hai nước có xuất phát điểm tương đối giống nhau, đều là những tỉnh có trình độ kinh tế - xã hội kém phát triển, tốc độ tăng trưởng kinh tế chậm, đời sống nhân dân còn gặp nhiều khó khăn, vì vậy việc đẩy mạnh quan hệ hợp tác trên các lĩnh vực, nhất là kinh tế, gặp rất nhiều khó khăn. Quan hệ hợp tác toàn diện và đa dạng giữa các địa phương và hợp tác biên giới thực sự là nét nổi bật, tạo ra nền tảng và chiều sâu của quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào, Lào - Việt Nam cũng như quan hệ giữa Quảng Bình - Khăm Muôn và các địa phương khác của hai nước. Các mối quan hệ giữa các tỉnh chung đường biên giới Việt Nam và Lào có

những điểm chung về nội dung, phương thức, lộ trình. Các mối quan hệ hợp tác đó vừa là những thành tố, vừa là sự biểu hiện cụ thể của quan hệ hợp tác toàn diện Việt - Lào trong thời kỳ hai nước thực hiện nhiệm vụ chiến lược xây dựng và bảo vệ Tổ quốc trong giai đoạn mới.

*Thứ ba*, bên cạnh những nét tương đồng với quan hệ giữa các địa phương khác của hai nước, quan hệ Quảng Bình - Khăm Muôn có những đặc điểm riêng:

- Khi so sánh mối quan hệ cặp đôi giữa Quảng Bình và Khăm Muôn với các quan hệ cặp đôi khác, dễ dàng nhận thấy một thực tế là chạy dọc dài đường biên giới Việt Nam - Lào có 10 cặp tỉnh giáp biên; một tỉnh của Việt Nam có thể tiếp giáp với nhiều tỉnh của Lào và ngược lại, một tỉnh của Lào cũng tiếp giáp với một hoặc nhiều tỉnh của Việt Nam. Trong các cặp tỉnh của Việt Nam có quan hệ với Lào, Quảng Bình giống với các tỉnh Điện Biên, Sơn La, Nghệ An, Hà Tĩnh, Quảng Trị, Thừa Thiên Huế là những tỉnh đã từng diễn ra sự sáp nhập về địa chính, vừa mới chia tách. Vì vậy, có những khó khăn trong đảm bảo tính liên tục và kế thừa trong sự hợp tác hai bên (trong đó có công tác lưu trữ hồ sơ tài liệu). Các nội dung hợp tác giữa Quảng Bình và Khăm Muôn cũng có những bất cập do điều kiện đặc thù của mỗi bên.

Đây là điểm khác biệt khi so sánh quan hệ giữa Quảng Bình và Khăm Muôn với trường hợp Thanh Hóa - Hủa Phăn. Mối quan hệ Thanh Hóa - Hủa Phăn bên cạnh những thuận lợi về cơ sở địa - chính trị, kinh tế và dân cư thì còn có những thuận lợi về mặt lịch sử. Thanh Hóa là tỉnh không có sự chia tách trong lịch sử nên thuận lợi rất lớn

trong việc lưu trữ hồ sơ, việc triển khai các nội dung hợp tác, phân công hợp tác cũng dễ dàng hơn. Vì lẽ đó, các nội dung hợp tác giữa Thanh Hóa và Hòa Phấn sớm phát triển theo chiều sâu, thành tựu đạt được lớn hơn trong quá trình hợp tác.

- So với các tỉnh Hà Tĩnh, Thừa Thiên Huế và Quảng Nam, tỉnh Quảng Bình có đường biên giới tiếp giáp với Lào tương đối dài (201,8 km), trong đó đường biên giới chung với tỉnh Khăm Muôn là hơn 180 km và có 5/7 huyện, thị xã tiếp giáp với tỉnh Khăm Muôn. Nếu so sánh về độ dài biên giới chung giữa 10 tỉnh Việt - Lào có chung đường biên giới, thì độ dài biên giới giữa tỉnh Quảng Bình với Lào đứng hàng trung bình: thứ 5/10. Nhân dân sinh sống dọc vùng biên giới thuộc địa phận lãnh thổ hai tỉnh đa số là đồng bào dân tộc thiểu số, có quan hệ thân tộc, trình độ dân trí chưa cao, ý thức về biên giới quốc gia còn khá đơn giản. Điều này tác động không nhỏ tới tình hình an ninh, trật tự và công tác bảo vệ biên giới vùng biên của hai tỉnh Quảng Bình và Khăm Muôn. Chính vì vậy, hợp tác trong lĩnh vực an ninh - quốc phòng, công tác biên giới được lãnh đạo hai tỉnh đặc biệt ưu tiên.

- Quảng Bình và Khăm Muôn là những địa phương có nền kinh tế phát triển chậm hơn so với các tỉnh thành khác của Lào và Việt Nam. Mặc dù có nguồn tài nguyên thiên nhiên phong phú, nhưng hai tỉnh luôn phải đương đầu với những khó khăn thử thách do phải hứng chịu những hậu quả nặng nề của thiên tai và sự tàn phá khốc liệt của chiến tranh thường xuyên nên tốc độ phát triển kinh tế - xã hội ở mức thấp so với bình quân chung ở mỗi nước. Khi so sánh điều kiện phát triển kinh tế giữa tỉnh Quảng Bình - Khăm Muôn so với các cặp tỉnh

khác, đặc biệt là tỉnh Quảng Trị - Savannakhet có thể nhận thấy được sự thuận lợi rất lớn của hai tỉnh nói trên so với quan hệ Quảng Bình - Khăm Muôn. Nếu như Quảng Trị - Savannakhet có Khu kinh tế thương mại đặc biệt Lao Bảo trải dài theo Quốc lộ 9, nằm sát biên giới Việt - Lào, có Cửa khẩu Quốc tế Lao Bảo, là nơi giao lưu kinh tế thương mại qua biên giới giữa Việt Nam và Lào, đồng thời nằm trên trục Hành lang kinh tế Đông - Tây nổi thông Việt Nam - Lào - Myanmar cùng một số cửa khẩu phụ khác, thì Quảng Bình và Khăm Muôn với đặc điểm địa hình núi cao, cơ sở hạ tầng đang còn yếu khiến cho các quan hệ dọc tuyến biên giới hai tỉnh hết sức khó khăn.

- Về yếu tố tộc người và văn hóa, khi so sánh quan hệ giữa Quảng Bình và Khăm Muôn với trường hợp giữa Sơn La và Hòa Phấn, cũng như giữa Nghệ An và ba tỉnh: Hòa Phấn, Xiêng Khoảng, Bôly Khămxay có thể nhận thấy, trong khi quan hệ Sơn La - Hòa Phấn và Nghệ An - ba tỉnh của Lào kể trên, yếu tố đồng tộc của cư dân là chủ đạo. Người Phu Thay (tộc danh chung của người Lào ở Hòa Phấn, Xiêng Khoảng và Bôly Khămxay) và người Thái hoặc là dân tộc chủ thể (ở Sơn La), hoặc rất đông đảo (ở Tây Nghệ An), có cùng một nguồn gốc. Bộ phận dân cư lớn nhất, đóng vai trò rất quan trọng phát triển kinh tế xã hội tỉnh Sơn La và miền núi Nghệ An trong lịch sử cũng như hiện nay là cư dân Thái. Họ chiếm 72% dân tộc ít người cư trú trên địa bàn tỉnh, tập trung chủ yếu ở huyện Con Cuông và vùng Tây Bắc Nghệ An. Theo Tổng điều tra dân số và nhà ở năm 2009, dân tộc Thái ở Sơn La có 572.441 người, chiếm 53,2% dân số toàn tỉnh và 36,9% tổng số người Thái tại Việt Nam, ở Nghệ An có 295.132 người,

chiếm 10,1% dân số toàn tỉnh và 19,0% tổng số người Thái tại Việt Nam [6]. Đây là một thuận lợi lớn trong phát triển quan hệ giữa hai tỉnh này với phía Lào. Trong khi đó, mức độ tương đồng về dân cư - văn hóa giữa Quảng Bình và Khăm Muôn ít hơn, vì ở tỉnh Quảng Bình chỉ có một bộ phận nhỏ là dân tộc ít người thuộc hai nhóm chính là Chứt và Bru - Vân Kiều sống tập trung ở hai huyện miền núi Tuyên Hóa và Minh Hóa và một số xã miền Tây Bố Trạch, Quảng Ninh, Lệ Thủy. Theo số liệu điều tra năm 2016, các xã vùng biên giới Việt - Lào tỉnh Quảng Bình có hai dân tộc thiểu số là dân tộc Bru - Vân Kiều và dân tộc Chứt, với 24.499 người thuộc 8 dân tộc sinh sống, trong đó dân tộc Bru - Vân Kiều có người chiếm 21,6% dân số toàn tỉnh và 46,5% dân số toàn vùng, dân tộc Chứt có 6.694 người chiếm 5,9% dân số toàn tỉnh và 11,4% dân số toàn vùng biên giới Việt - Lào trên địa bàn tỉnh Quảng Bình [1]. Do vậy, đây cũng là khó khăn cho việc phát triển quan hệ hợp tác nói chung và văn hóa nói riêng, đòi hỏi cả phía tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn phải nỗ lực vượt qua.

- Trong quan hệ hợp tác mang tính toàn diện giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn từ năm 1989 đến năm 2022, sự hợp tác trong lĩnh vực giáo dục và đào tạo tuy triển khai muộn hơn về thời gian so cấp độ quốc gia và các lĩnh vực hợp tác khác như chính trị, quốc phòng, kinh tế; nhưng được đánh giá là lĩnh vực có nhiều thành công, là điểm sáng trong quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh, tạo nguồn nhân lực quan trọng cho quá trình xây dựng kinh tế - xã hội tỉnh Khăm Muôn.

Ngoài ra, sự toàn diện trong hợp tác giữa Quảng Bình và Khăm Muôn còn thể

hiện ở việc, hai tỉnh không chỉ hỗ trợ, giúp đỡ nhau một cách thiết thực bằng kinh nghiệm, khả năng theo truyền thống vốn có, mà đã có sự chuyển hướng tích cực trong hợp tác cùng phát triển trên nhiều lĩnh vực kinh tế, như: chuyển giao công nghệ sinh học, sản xuất giống cây có giá trị kinh tế cao, phối hợp hình thức gieo giống, cung cấp nguyên liệu...

Có thể nói, quan hệ hợp tác giữa Quảng Bình và Khăm Muôn là một minh chứng cho quan hệ đặc biệt và hợp tác toàn diện Việt - Lào và với những nét riêng của mình, quan hệ giữa hai tỉnh này làm phong phú thêm, tô đậm trên bức tranh quan hệ giữa hai dân tộc anh em.

Đồng thời, mối quan hệ hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình và tỉnh Khăm Muôn trên các lĩnh vực chính trị - đối ngoại, an ninh - quốc phòng, kinh tế, văn hóa - xã hội... đã có những tác động không nhỏ của mối quan hệ này tới chính bản thân hai tỉnh và hai nước Việt - Lào.

*Đối với tỉnh Khăm Muôn:* đã bắt đầu phát huy được lợi thế về vị trí địa - chiến lược và nguồn tài nguyên của mình. Trong những năm gần đây, lãnh đạo hai tỉnh và giữa các ngành của hai tỉnh đã có những cuộc làm việc, trao đổi kinh nghiệm và sự hỗ trợ tư vấn từ phía tỉnh Quảng Bình đối với tỉnh Khăm Muôn, giúp tỉnh Khăm Muôn có hoạch định chiến lược phát triển kinh tế - xã hội trong từng giai đoạn, giúp xây dựng các đơn vị kinh tế mới trong từng lĩnh vực nông, lâm, thương mại và dịch vụ... phù hợp với xu thế phát triển kinh tế thị trường. Một số mô hình liên doanh giữa hai tỉnh được hình thành và phát huy hiệu quả. Quảng Bình trở thành thị trường tiêu thụ hàng hóa trực tiếp cho tỉnh Khăm

Muôn về hàng lâm sản, nông sản, hàng tiêu dùng. Đặc biệt, với vị trí thuận lợi ở điểm trung lộ của cả nước và là địa bàn ven biển, Quảng Bình là cầu nối trên hành lang Đông - Tây nên có những lợi thế rất lớn trong việc mở rộng giao lưu, hợp tác quốc tế. Từ lợi thế đó, trên cơ sở mối quan hệ hữu nghị giữa hai tỉnh, Quảng Bình có khả năng hỗ trợ Khăm Muôn mở rộng hợp tác ra khu vực bên ngoài.

Trong lĩnh vực văn hóa - giáo dục, tỉnh Quảng Bình cũng đã có sự hỗ trợ, đầu tư lớn dành cho Khăm Muôn. Đáng kể nhất là Trường Hữu nghị Quảng Bình - Khăm Muôn - là biểu tượng cho sự kết nối giữa tỉnh Khăm Muôn và tỉnh Quảng Bình; đồng thời trong khoảng 10 năm từ năm 2007 đến 2022, với những thỏa thuận về giáo dục - đào tạo, Quảng Bình đã đào tạo một nguồn nhân lực trình độ cao cho tỉnh Khăm Muôn, đáp ứng những nhu cầu đang thiếu hụt về nguồn lao động của Khăm Muôn.

Như vậy, việc duy trì quan hệ song phương với tỉnh Quảng Bình trong mối quan hệ toàn diện, đặc biệt Lào - Việt Nam đã giúp Khăm Muôn có những lợi thế, nhất là về kinh tế, phát triển giáo dục, đào tạo nguồn nhân lực trên các lĩnh vực, tiếp cận khoa học - công nghệ...

*Đối với tỉnh Quảng Bình*, nhờ hợp tác với tỉnh Khăm Muôn, Quảng Bình đã và đang phát huy lợi thế về biển, cảng biển để phát triển kinh tế. Tỉnh Quảng Bình cũng đã đón nhiều đoàn khách du lịch từ Lào, trong đó có Khăm Muôn đến thăm các thắng cảnh thiên nhiên, tiêu biểu là Vườn Quốc gia Phong Nha - Kẻ Bàng, nghỉ dưỡng ở các bãi biển. Đồng thời, nhận thức những khó khăn mà bản thân của mỗi tỉnh gặp phải cũng có thể giúp cho hai tỉnh tăng cường hợp tác với

nhau để khắc phục và xây dựng tỉnh nhà giàu mạnh. Về chính trị, an ninh - quốc phòng: thông qua việc hợp tác với Khăm Muôn, tỉnh Quảng Bình đã hoàn thành xây dựng đường biên giới hòa bình khiến cho biên giới phía Tây được ổn định. Công cuộc giữ gìn an ninh trật tự tuyến biên giới, đấu tranh phòng, chống các thế lực phản động, “diễn biến hòa bình” thu được những kết quả đáng kể. Về kinh tế, các doanh nghiệp Quảng Bình bắt đầu có sự đầu tư vào các lĩnh vực kinh doanh tại Khăm Muôn, nguồn lao động người Quảng Bình dần ổn định công việc tại Khăm Muôn. Việc hình thành các liên doanh giữa hai tỉnh, Khăm Muôn cũng trở thành thị trường trực tiếp của Quảng Bình với một số mặt hàng như vật liệu xây dựng, hàng nông sản, hàng tiêu dùng. Quảng Bình còn được Khăm Muôn hỗ trợ mở rộng, thâm nhập thị trường và thu hút vốn đầu tư của các nước trong tiểu vùng sông Mê Kông. Đây là nhân tố quan trọng để Quảng Bình (cũng như Khăm Muôn) trở thành địa bàn hấp dẫn cho các dự án đầu tư quốc tế.

*Đối với quan hệ Lào - Việt Nam:* Quan hệ giữa Quảng Bình và Khăm Muôn chịu sự chi phối của quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào, vì vậy nó phản ánh đặc điểm chung của mối quan hệ này. Đồng thời, cũng mang những điểm riêng, xuất phát từ những nét đặc thù của hai địa phương. Ngoài những tác động trực tiếp đến hai tỉnh, những kết quả hợp tác về mọi mặt giữa Quảng Bình và Khăm Muôn đều trực tiếp góp phần phát triển kinh tế xã hội, củng cố an ninh quốc phòng, làm sâu đậm và phong phú đa dạng tình hữu nghị truyền thống, đoàn kết đặc biệt, hợp tác toàn diện giữa hai nước Việt Nam và Lào.

#### 4. KẾT LUẬN

Quan hệ Quảng Bình - Khăm Muôn là mối quan hệ mang tính truyền thống, có nền tảng vững chắc và chịu tác động của nhiều nhân tố. Quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh được triển khai trên các lĩnh vực chính và thu được nhiều kết quả to lớn trên mọi lĩnh vực như: chính trị - ngoại giao, kinh tế, giáo dục - đào tạo, văn hóa xã hội. Đồng thời, các vấn đề y tế, nhân đạo, hợp tác về lao động... cũng được hai tỉnh quan tâm. Bên cạnh, những kết quả đáng ghi nhận nói trên, quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh Quảng Bình - Khăm Muôn vẫn bộc lộ một số hạn chế. Kết quả hợp tác của một số lĩnh vực có hiệu quả chưa cao, như trong hợp tác kinh tế, về tổng thể còn kém hiệu quả, chưa thật sự tương xứng với tiềm năng và yêu cầu mà mỗi tỉnh đã đặt ra; hợp tác khoa học - công nghệ còn chưa nhiều; hợp tác về thể dục thể thao gần như vắng bóng...

Mối quan hệ hợp tác Quảng Bình - Khăm Muôn vừa phản ánh xu thế phát triển của khu vực và thế giới, vừa phản ánh mối quan hệ đặc biệt Việt Nam - Lào.

Quan hệ hợp tác Quảng Bình - Khăm Muôn có nhiều điểm tương đồng với mối quan hệ giữa các tỉnh cùng chung biên giới Việt - Lào. Đó là sự minh họa sinh động cho

mối quan hệ đặc biệt giữa hai dân tộc Việt Nam - Lào. Bên cạnh đó, quan hệ hợp tác giữa hai tỉnh Quảng Bình và Khăm Muôn cũng có những nét riêng so với các tỉnh Việt Nam có cùng biên giới với Lào.

Mặc dù, quan hệ Quảng Bình - Khăm Muôn qua các giai đoạn đã đạt được nhiều kết quả song vẫn còn gặp không ít khó khăn, thách thức trong bối cảnh hiện nay và sắp tới. Để quan hệ giữa hai tỉnh có thể phát triển theo xu hướng ngày càng ổn định vững chắc và phát triển hơn, cần thực hiện một số giải pháp để tiếp tục tăng cường quan hệ giữa hai tỉnh trong các giai đoạn tiếp theo như: Hai tỉnh tiếp tục đẩy mạnh công tác tuyên truyền, giáo dục cho mọi tầng lớp nhân dân, nhất là thế hệ trẻ để có được sự nhận thức sâu sắc về quan hệ truyền thống giữa hai nước cũng như giữa hai tỉnh. Cần luôn đề cao nguyên tắc tôn trọng lẫn nhau, tôn trọng sự tự chủ sáng tạo của mỗi bên, tránh áp đặt chủ quan, máy móc; vận dụng linh hoạt, sáng tạo chính sách của Đảng, Nhà nước và Chính phủ hai nước vào hoàn cảnh cụ thể của mình. Mối quan hệ giữa hai tỉnh phải được thực hiện mang tính chủ động, thường xuyên, liên tục, lâu dài và là một bộ phận trong chiến lược phát triển của mỗi tỉnh.

#### TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Ban Tuyên giáo Tỉnh ủy Quảng Bình (2019), *Lịch sử quan hệ đặc biệt Quảng Bình - Khăm Muôn (1945-2015)*, Nxb. CTQG - Sự thật, 238tr.
- [2] Cục Thống kê tỉnh Quảng Bình (2020), *Niên giám thống kê Quảng Bình 2019*, Nxb. Thống kê.
- [3] Bùi Văn Hào (2011), *Quan hệ giữa các tỉnh Hòa Phăn, Xiêng Khoảng, Bôly Khămxay, Khăm Muôn của Lào với Nghệ An, Hà Tĩnh của Việt Nam (1976-2007)*, Luận án tiến sĩ sử học, Học viện KHXH, Viện Hàn lâm KHXH Việt Nam.
- [4] Lại Thị Hương (2021), *Quan hệ hợp tác giữa tỉnh Khăm Muôn (CHDCND Lào) và tỉnh Quảng Bình (CHXHCN Việt Nam) từ năm 1989 đến năm 2017*, Luận án tiến sĩ sử học, Trường Đại học Vinh.

- [5] <https://bdt.quangbinh.gov.vn/3cmsvai-net-khai-quat-ve-dong-bao-dan-toc-thieu-so-tinh-quang-binh.12/7/2017>
- [6] Người Thái (Việt Nam) - Wikipedia tiếng Việt/ [vi.wikipedia.org/wiki/Người\\_Thái\\_\(Việt\\_Nam\)](http://vi.wikipedia.org/wiki/Người_Thái_(Việt_Nam))/ truy cập ngày 28/08/2020.
- [7] Tỉnh ủy Quảng Bình (1989), *Báo cáo số 76-BC/TU ngày 8/12/1989 “Tình hình Khăm Muồn và quan hệ giữa tỉnh Khăm Muồn và tỉnh Quảng Bình”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình.
- [8] Tỉnh ủy Quảng Bình (2010), *Báo cáo số 08-BC/TU ngày 28/10/2010 “Đánh giá tình hình và quan hệ hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình với các địa phương nước CHDCND Lào”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình, cấp số 30.
- [9] Tỉnh ủy Quảng Bình (2011), *Báo cáo số 46-BC/TU ngày 16/11/2011 “Tình hình quan hệ hợp tác với các đối tác của Lào và Campuchia năm 2011, phương hướng hợp tác trong năm 2012”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình, cấp số 30.
- [10] Tỉnh ủy Quảng Bình (2015), *Báo cáo số 06-BC/TU ngày 23/11/2015 “Báo cáo tổng kết công tác đối ngoại năm 2015 và phương hướng công tác đối ngoại năm 2016”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình.
- [11] Tỉnh ủy Quảng Bình (2017), *Báo cáo số 182-BC/TU ngày 10/11/2017 “Tình hình hợp tác giữa tỉnh Quảng Bình với các tỉnh của nước CHDCND Lào năm 2017 và phương hướng hợp tác năm 2018”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình.
- [12] Tỉnh ủy Quảng Bình (2019), *Báo cáo số 331-BC/TU ngày 02/7/2019 “Báo cáo sơ kết công tác đối ngoại 6 tháng đầu năm và dự kiến trọng tâm công tác đối ngoại 6 tháng cuối năm 2019”*, PLT Văn phòng Tỉnh ủy tỉnh Quảng Bình.
- [13] Tỉnh ủy Quảng Bình (2019), *Quảng Bình 30 năm đổi mới và phát triển*, Nxb. CTQG - Sự thật, 347tr.
- [14] Tổng cục Hải quan - Cục Hải quan Quảng Bình (2003), *“Hải quan Quảng Bình: 10 năm xây dựng và trưởng thành (1993-2003)”*, Xí nghiệp In Quảng Bình.
- [15] Ủy ban nhân dân tỉnh Quảng Bình, (2022), *Báo cáo số 409/BC-UBND ngày 23 tháng 12 năm 2022, Báo cáo kết quả hoạt động đối ngoại năm 2022 và phương hướng, nhiệm vụ năm 2023*, Trung tâm lưu trữ Lịch sử Sở Nội vụ tỉnh Quảng Bình.

### ***Liên hệ:***

**TS. Lại Thị Hương**

Khoa Khoa học cơ bản, Trường Đại học Quảng Bình.

Địa chỉ: 18 Nguyễn Văn Linh, Đồng Hới, Quảng Bình

Email: [huonglt@quangbinhuni.edu.vn](mailto:huonglt@quangbinhuni.edu.vn)

Ngày nhận bài: 23/3/2023

Ngày gửi phản biện: 26/3/2023

Ngày duyệt đăng: 27/10/2023